

ΤΟΥ ΙΣΠΑΝΟΥ ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΗ VICENTE AGUILERA CERNI
ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΩΝ ΤΗΣ 30ης BIENNALE ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Υποστηρίξαμε συχνά πως τα έργα της τέχνης αποτελούν μία έκφραση του «είναι», μία οντολογική παρωδία, έναν ανεξάρτητο, αντικειμενικό τρόπο δημιουργίας μιας ώριμης μορφής της ανθρώπινης δράσης. Ένα γλυπτό, π.χ., είναι ή αποκάλυψη ενός συγκεκριμένου τρόπου επιβολής στη ζωή, με μία λειτουργία, που όχι μόνο δηλώνει μία θέληση, αλλά και μεταχειρίζεται ένα λεξιλόγιο που μετατρέπεται το αντικείμενο (που μπορεί να το διαισθάνεται κανείς ή να το γνωρίζει) σε εικόνα.

Υπάρχει ακόμα μία διαδικασία που μ' αρέσει ή ανθρωπότητα εκφράζεται στον έαυτό της, αποκάλυπτοντας την οντολογική της θέληση του να «είναι» με ώριμο τρόπο. Μά σ' αυτήν την προσπάθεια αυτοεπιβολής — που κρύβει παντοτε τον ανελέητο και παράλογον αγώνα της ζωής εναντίον του θανάτου — υπάρχει και μία γνωσιολογική θέληση, μία σύλληψη, μία υπερβατολογική μετατροπή.

Πράγματι, δεν πρόκειται μόνο για ό,τι ο δημιουργός προσπαθεί να πει στον έαυτό του, χρησιμοποιώντας ένα μέσο ικανό να διαρκέσει πέρα από την ίδια του την ύπαρξη, αλλά και για το γεγονός ότι με τη δράση του συνέλαβε ώριμα πράγματα και τα μετέβαλε σε αντικείμενα. Δημιούργησε έναν τρόπο αίσθησης. Δέχτηκε έναν κόσμο και δημιούργησε έναν άλλον. Έφτασε στη γνώση. Και για να μεταδώσει το μήνυμά, καλλιέργησε ένα ιδίωμα που τον βοηθάει να μεταφράσει σε εικόνες το αντικείμενο της γνώσης του. Έτσι κλείνει αυτός ο άτελειτος κύκλος, άκριτος γιατί η θέληση μετατράπηκε σε δράση, η δράση σε γλώσσα και εικόνα, και αυτές με τη σειρά τους σε καινούργιο αντικείμενο της γνώσης.

Θωρήσαμε απαραίτητο αυτόν τον πρόλογο για να μπορέσουμε να πλησιάσουμε έναν κόσμο από αντικείμενα, να εισχωρήσουμε στο κρημένο νόημα τους και να διαλέξουμε από την πληθώρα των εκφραστικών τους δυνατοτήτων, μία έννοια που ίσως μάς χρησιμεύσει σαν οδηγός στην έντονη και πλούσια ένορχήστρωση του κόσμου αυτού.

Κοιτάζοντας τη γλυπτική της Σπητέρη αισθανόμαστε την ανάγκη να πλησιάσουμε τη δουλειά της, σαν μία απόδειξη της καιρίας αυτής στιγμής όπου ο κόσμος και η γνώση συναντιούνται — με βάση την αντικειμενοποίηση που είναι το ολοκληρωμένο έργο — και προσδίνουν στο έργο της τέχνης, μ' αυτήν την πάντοτε άπρόοπτη σύμψη, τον αιώνιο χαρακτήρα του εκκληζή και μυστηρίου. Αρχίζει έτσι ένας διάλογος. Λέγονται λέξεις βουβές με τρομερά εύλογα. Δημιουργήθηκε μία γλώσσα, ένα ιδίωμα που πλάθει και κατασκευάζει ώριμες εικόνες. Και τότε έχουμε το δικαίωμα να διερωτηθούμε ποιο είναι το συντακτικό του, ποιο το έσωτερικό αίτιο, ποιος ο τρόπος του «είναι» του. Ας προσπαθήσουμε να βρούμε το βαθύτερο αυτόν κανόνα, τον ουσιαστικό, που εξηγεί κάθε μορφή και φωτίζει και την πιο άσημη, μηδανική στιγμή.

Αν εξετασθεί οντολογικά η γλυπτική γλώσσα, διαπιστώνουμε ότι ανταποκρίνεται σε τρεις τύπους έκφρασης: τη λογική, την ιδεαλιστική και την ύπαρξιακή. Φυσικά, οι αισθητικές κατηγορίες και οι καλλιτεχνικές κατατάξεις δεν μπορούν να προηγηθούν από την κατασκευαστική λειτουργία. Η συνταξη προηγείται από τους ρητορικούς νόμους, από τα καλλιτεχνικά είδη και από την αντίληψη της ποιότητας. Γνωρίζουμε πολύ καλά ότι η διάκριση που προαναφέραμε είναι άσφαλως ανεπαρκής, όπως είναι πάντοτε και κάθε ταξινόμηση. Θα μπορούσαμε ακόμα να μιλήσουμε και για τύπους που δεν επιδέχονται καμία κατάταξη, όπως θα ήταν από τον ίδιο τον όρισμό του, το αισθηματικό συντακτικό, που

αναμιγνύει οτιδήποτε το άπρόοπτο. Και όμως μέσα σ' αυτήν την ταξινόμηση όπου πρέπει να ενταχθούν τα αντικείμενα της γνώσης και της νόησης, ό,τι προσέρχεται από την αυστηρά υποκειμενική ευαισθησία ή από την καθαρά προσωπική συγκίνηση, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αυτήν την άποφασιστική κατεύθυνση που δίνει σε κάθε γλώσσα την ιδιαίτερη φυσιογνωμία της και την ειδική σημασία της, από το γεγονός και μόνο ότι πλάθεται. Οι τέτοιοι συγκινησιακοί παράγοντες, προϊόντα της υποκειμενικότητας, αποτελούν πρόσθετα στοιχεία με μία αρχιτεκτονική που προϋποθέτει κάτι το πραγματικά ουσιαστικό.

Από την άποψη αυτή και ενεργώντας με τη μέθοδο της αφαίρεσης, είναι φανερό ότι η γλυπτική της Σπητέρη δεν ανήκει στη λογική κατηγορία που αναπτύσσει μία μαθηματική σκέψη. Και ούτε αποτελεί μέρος της ιδεαλιστικής ή ιδεαλιζουσας τάσης που υποθέτει την ύπαρξη ενός τέλει, εξωχρονικού κόσμου που τον χαράζει και αναπαριστάνει η άτελης σχετικότητα μας.

Συνεπώς, δε μάς απομένει παρά μόνο η ύπαρξιακή γλώσσα για να εξακριβώσουμε τα αίτια της ρωμαλέας και γεμάτης πάθος εδγλωτίας των εκφραστικών αυτών αντικειμένων. Δηλαδή, υιοθετήσαμε το ιδίωμα της ύπαρξης, τη γλώσσα της ζωής. Ξεκινώντας από το σημείο αυτό, δεν μπορεί να μάς εκπλήξει ή δραματικότητα που περιβάλλει τα έργα αυτά. Αφού εκφράζουν τη ζωτικότητα, είναι ποτισμένα με την τραγική προσπάθεια όλου του είναι στον άπελεισμένο αγώνα της επιβίωσης. Αναγκαστικά πρέπει να μεγαλώσουν με πόνο και μέσα στον κίνδυνο, για να καταλήξουν μοιραία στον ίδιο τους το θάνατο.

Συνεπώς, το νόημα της ζωής, συλλαμβάνεται μονάχα σε σχέση με το θάνατο, που είναι και η ουσία της απόλυτης πραγματικότητας. Τα έργα της Σπητέρη εκφράζουν, ανατιμωρητά, τη μυστική μανία που κινεί τα οργανικά όντα στον αγώνα τους για να μπορέσουν να προεκταθούν και να ξεπεράσουν τα όρια της ύπαρξής τους.

Έτσι, κάθε ενεργειακή πράξη, κάθε άγκαθερή μορφή που προσπαθεί να ξεφύγει, υποδηλώνει ένα ξεσπάσμα αγάπης, που παρακαλύεται όμως άσπλαχνα. Η εξωτερική αυτή μορφοποιείται σε στέρα αδόμητα σχήματα, που ξεπεταγονται άνωμαλα στο χώρο και που πληγνώνονται από ανέμους και ή βροχή. Δημιουργούνται έτσι άπληθεις κατασκευές, που η ύπαρξιακή τους δικαιολόγηση υπερβαίνει τα όρια της λογικής, σαν τον έρωτα και το θάνατο.

Σ' αυτούς τους βασανισμένους χαλκούς, σ' αυτές τις πρωταρχικές μορφές όπου τα πληθωρικά κύτταρα μεταλλάσσονται σε άκατανόητους σπασμούς, κρύβεται ο ύπνος εκείνος της ζωής που ταράζει τα όργανα, δημιουργώντας ασάλευτες συστολές και πτωχώσεις, με την απελπισία εκείνου που ξέρει ότι ο χρόνος θα εξασκήσει όλη τη διαλυτική του ενέργεια, την αναποφευκτική καταδίκη της μετατροπής σε καινούργιες μορφές και σε καινούργια καταστροφή. Το μέταλλο στην τήξη του διατήρησε τις πληγές της φωτιάς. Πέρασε σε μία άλλη ύπαρξιακή οντότητα. Αφού υποβλήθηκε με πάθος στην κυριαρχία της ανθρώπινης θέλησης, μεταμορφώθηκε, σχεδόν έζησε. Και ο άνεμος περνάει μέσα από τον χαλκό τις ήχηρες αιχμές, διασχίζει τα κενά, σταματάει στις γλυφές του.

Κι' όσο κι' αν φαίνεται αδύνατο, κάτι ζη μέσα σ' αυτά τα σχήματα, που διατηρούν και μία μακρυνή αναμνηση από τον όρυκτο και το φυτικό κόσμο. Γιατί η Σπητέρη τα μετέτρεψε στη γλώσσα της αληθινής μυθολογίας της ζωής. Δημιούργησε έναν τρόπο αίσθησης. Έφτασε στη γνώση.

